

”Gjeldebrede” en soldaterfælde, beretninger fra området nord for V.Åby.

Her en beretning om, hvordan svenske soldater blev fanget under et kraftigt egeplankebord, på gården ”Gjeldebrede” nu Faurshøjvej 55, 5600, under svenskerkrigene 1658 – 1660.

For omtrent 60 år siden, da jeg gik i Etterup skole, blev der i en historietime fortalt om, hvordan man fangede svenske soldater på Sydbyn. Dette må have gjort et vist indtryk på mig, da jeg stadig kan huske fortællingen om bordet.

Jeg har fået hjælp fra lokale borgere, Ebba, Lene og Kjeld Rasmussen tidligere Aabygård, V.Aabyarkiv, Museumsdirektør Gertrud Hvidbjerg-Hansen Faaborg Museum, Museumsinspektør: Eva Frellesvig og Tissel Lund Jacobsen, Øhavsmuseet. Desuden en stor hjælp fra N.Rasmussen Søkildegården.

Da jeg vidste at Gjeldebrede var et område der fandtes på et gammelt kort over egnen, som vi selv har boet i nærheden af i over 50 år, kunne det jo være sjovt, hvis omtalte bord fandtes endnu. Med hjælp fra ovennævnte og andre, er det så lykkedes at finde bordet.

Jeg har fået følgende oplysninger af fam. Rasmussen. De fortalte at, bordet fra ”Gjeldebrede” var arvet af to familiemedlemmer, der gerne begge ville have det. Så enden på det blev, at bordpladen simpelthen blev skåret igennem, den er nu 6 cm tyk og L er 275 cm Br er 66 cm. Det ene stykke blev flyttet ud til Røde kro v/ Fåborg, og brugt som køkkenbord, og det andet til Rasmus Jensens gård i Åby. Det er så denne del, der er kommet på museum, da familien ikke længere ønskede at have det stående, det blev indleveret med en klausul om, at det skulle blive der de næste hundrede år. Da tiden er ved at være gået, måtte jeg jo have fart på med eftersøgningen. Ved et åbent arrangement på Faaborg Museum, med en guidet rundvisning, der i øvrigt var yderst interessant, rettede jeg en henvendelse til Gertrud Hvidberg. Hun mente at der måtte være en chance på Øhavsmuseet. Jeg fik en tilbagemelding fra Eva Frellesvig om, at bordet var fundet. Museumsinspektør Tissel Lund har været behjælpelig med at fremvise bordet, som befinder sig samme sted som Aslak, på Den gamle gård, Holkegade i Fåborg. Så der er næsten tale om en familiesammenføring.

Da de svenske tropper plyndrede i det sydfynske område, blev gårdene i og omkring V.Åby hårdt ramt. Disse gårdejere var ellers ret velstillede, før de blev udplyndrede, da der var gode oldenskovene i området, samt ret god avl. Men da krigerne stjal både penge, avl, klæder og dyr, blev det efterfølgende en meget svær tid for dem. På nogle få gårde var man dog så snedige at: få det til at se ud som svenskerne havde været der, ved at sprætte gamle dyner op, så fjerene fløj omkring, samt smadre vinduer, indbo og døre, så gårdspladsen flød derved.

”Gjeldebrede” hørte fra 1498 – 1525 under Holme Kloster, og siden Rantzausholm, i 1809 blev gården flyttet/ombygget og derefter kaldet Ditlevslyst. Den blev fredet 16.7.1987. Den har været skovriderbolig indtil i 1960'erne, den er beliggende mellem Kragegård, Faurshøjvej 48, og Sølvbjerggård, Sølvbjergvej 33, (stuehuset der brændte i dec.1972). Gjeldebrede lå i et ret øde område, og var beboet af en enke og hendes voksne sønner. Her brugte man en anden taktik overfor krigerne, nemlig at byde soldaterne indenfor og beværte dem med hjemmebryg, så de derved blev fulde. Når de så var bænket ved omtalte bord, blev dette på et passende tidspunkt, vippet over på soldaterne, så disse var fastlåste til der kunne hentes forstærkninger fra de to omtalte gårde. Herefter blev svenskerne ekspederet. Nævnte episode skulle være indtruffet flere gange, og derved kom beboerne, i besiddelse af svenske våben. På gården var tillige store afrettede hunde. Med beboernes faste og øvede hænder, der med kraft og sikkerhed kunne svinge

skovøxer og knipler, samt bruge våben, var det ikke et rart sted at have for ubudne gæster. Sønnerne fra Gjeldebredde skulle på et tidspunkt have bemærget sig en rustvogn, som de plyndrede, for sølvpenge pallasker og andre våben, for derefter at have ladet vognen glide ud i Brændegård sø. De kom derved i besiddelse af en del rigdom, som der var spor af hundrede år efter.

"Favershøjen", en kæmpe gravhøj der lå på Faurshøj banke matr. nr.32, indtil den blev ødelagt omkring år 1842. På samme tid blev vejen mod nord til Brændegård ført i et nyt forløb. Noget af vejen er anlagt på bøgestammer, da området var ret sumpet på noget af strækningen. Vejen havde tidligere delt sig mod Kragegård og Gjeldebredde. I samme periode blev der foretaget en tilbygning af Vesteraby kirkes sydfløj, sten fra gravhøjen blev brugt i sokkelen til denne, dette arbejde foregik under den driftige Cæsius Krohn, 1839 – 1889, som også forestod en kraftig restaurering af Aastrup kirke. Han var i øvrigt gift med en plejedatter fra Brahetrolleborg gods. Mere beskrivelse om kirkefløjens tilbygningen findes på skrift fra "Vesteraby kirkes indvielse 1842" af Faber og Krohn.

Bronzealderhøjen, i Bøgebjergskoven, kan stadig ses i det sydøstlige hjørne af skoven, som hører under Holstenshuus, det er en anseelig høj bevokset med bøge, og fremstår tydeligt i skoven, med en højde på 43 m.o.h.

Aslak- runestenen, som er dateret til at være fra år 700 – 800 e.Kr. er en af de ældste runestene her i landet. Den har været brugt i sokkelen på gården Svarrestedet,

Faurshøjvej 35, og efter en brand på gården 7.maj 1985 flyttet til Fåborg som kystsikring. Gårdens ejer på det tidspunkt, Bent Clausen, har oplyst hvor stenen var placeret, da den blev brugt som trin, da børnene lærte at cykle. Han har kunnet genkende den på museet, og vidste at det var fra deres gård at den stammede. På det tidspunkt vendte stenen så der ingen runer var synlige. I en heldig belysning blev den opdaget i strandkanten af Tage Andersen år 2006, og derefter nøje undersøgt på museet. Stenen er nu opbevaret på Den gamle gaard i Fåborg, under Øhavsmuseet, hvor den kan ses.

Midt i sokkelen der vendte ud mod vejen på gården Svarrestedet, som ses på maleriet, var Aslak muret ind. På billedet ses vejen, som blev anlagt omkring år 1842, Faurshøjvej.

Kalkværk på Faurshøj. Er vist på kort over egnen langt tilbage i tiden. Bag ejendommen nr. 25, har der ligget en kalkovn. Kalksten fra Faxe, samt kul, blev sejlet til Fjællebrohavnen, og derfra blev det med hest og vogn transporteret til kalkovnen på Faurshøj. Kalksten blev så blandet med kul og træ fra området og brændt i ovnen. Brændingen varede 2 1/2 døgn og der skulle fyres for hvert 20.minut for at holde en temperatur på ca. 1000 grader. Det brændte kalk kunne så bruges til mørtel og kalkning, men først skulle det læskes vha. tilført vand. Ovnen har eksisteret helt op til midten af 1900 tallet. Der findes mere herom på V.Aabyarkiv. og Arkiv.dk

Billede fra arkiv.dk, af kalkovnen på Faurshøj 25, Maren og Peder Krogh, ejede og drev kalkbrænderiet, drengen på billedet er Karl Aage der byggede hus i V.Åby og havde vognmandsforretning. Kalkovnen blev brudt ned af Jytte og Ejner Schultz efter 1965.

I skoven ved Faurshøjvej findes rester af lergrave og teglrester fra en svunden tid, hvilket Teglværkshuset vidner om, så der har både været tegl og kalkproduktion i området. Teglproduktionen ophørte år 1805.

Blot noget af det jeg har opsporet og fået lyst til at skrive om. Hans Pade Nielsen Sølvbjerg, bekræfter at historien om Gjeldebrede, er som han har fået den fortalt og husker den, men ved ikke om den er sand eller ej.

Stor tak til de der har medvirket, samt alle der har givet deres besyv med, til fortællingens tilblivelse. Jeg håber at nogen kan have glæde af ovennævnte, og derved få mere viden omkring egnen nord for V.Åby

Link til: Vester Åby præstegårds historie, af Jens Rasmussen.

<http://www.histfyn.dk/PDF/1991/vester%20%C3%A5by%20pr%C3%A6steg%C3%A5rd.pfd>

Og til: Jørgen Gunderfofte www.24-7sydfyn.dk

Hans Frost 11. januar 2018